

La sangonera (*Hirudo medicinalis*)

(ALDC, VII, 1563. La sangonera)

La *sangonera* és un 'cuc que té una ventosa a cadascun dels extrems, que xucla la sang dels animals que parasita i que s'usa en medicina per a practicar sagnies; *Hirudo medicinalis*'. El llatí. HIRUDO només ha donat resultats en llenguadocià (> *iruge*) car en aquella llengua va ser substituït per SANGUISUGA, origen del ross. *sansuga* (var. *sunsuga* 2-6, 8, 13; *sulsuga* 1, ambdues formes amb assimilació vocàlica), probablement des de l'haplologia *SAMSUGA. Podria tenir relació amb l'antecedent SAMBISUGA *samaruga* (cf. sard *sambisuga*, gall. *sambesuga*, *samesuga*, judeocastellà *sambaxuga*), la bategant del qual s'explicaria per una homonimització amb *samaruc* (*Valencia hispanica*). L'alg. *ambisua* 85 és un manlleu a la var. sarda *ambisúa*, que ha sofert una deglutinació de l'article der. de IPSA, propi d'aquesta llengua (el sard també coneix el catalanisme *sangonera*).

La var. llat. SANGUISUGA és la base del dim. *SANGUISUGIOLA, origen del cast. *sanguijuela*, incorporat a algunes poblacions cat. de frontera (*sanguí[χ]uela* 93, 100), amb adaptació a

la nostra llengua (*sanguissola*), o inserint-li, per homonimització semàntica, l'element cast. *sangre* (*sangrissola* 186, 187, 189, 190, *sangrerola* 183). Del llatí SANGUINEOLA descendeix *sanguinyola* i, homonimitzat amb el cast. *sangre*, *sangrinyola* 134, 138.

Altres der. de SANGUIS s'emporten la palma territorial. *Sangonera* (s. XIII) prové de SANGUINARIA, *f.* de l'adj. substantivat SANGUINARIUS 'que té gust en la sang', probablement amb pas a *SANGUNARIA ja en llatí. (cf. *sangunculus*); var. *singonera* 80, amb pas de [ə] > [i], *xingonera* 75, per assimilació a la vocal palatal, ajudant-hi la *s-* cat. de matís també palatal, i, amb canvi de suf., *sangonella* (var. *singonella* 12, 15, 19).

Sangonera i *sangonella* s'estenen victoriosos per quasi tot el domini, a excepció de *sansuga*, tribut de l'oc. (que també coneix *iruge*) (cf. fr. *sangsue*), i de petites clapes de *samaruga* i *sangrinyola*.

Són mots normatius *sangonera*, *sangonella*, des del DOrt, 1917; *samaruga*, des del DIEC₁, 1995.

